

HYVINVOINTIPALVELUT

Vuonna 2021 hyvinvointipalveluissa toiminnan ennakoitavuutta ja suunnitelmallisuutta vaikeutti edelleen merkittävästi koronapandemia ja sen edellyttämät rajoitukset: toisaalta palvelutuotanto ja avoin toiminta osittain mahdollistuivat, mutta rajoitukset silti vaikuttivat kävijämääriin ja tapahtumatyyppiseen toimintaan. Loppuvuonna kirjaston kiinteistöasia nousi merkittäväksi toimintaa rajoittavaksi ja jatkossa ratkaistavaksi asiaksi.

Toimialan kehittämisessä jatkettiin suunnitelmallisesti käytännön kokeiluja ulkopuolisten kehittämishankkeiden avulla (liikuntaneuvonta, demokratiahanke) ja saatiin vakiinnutettua jo kokeiltuja tärkeitä hyvinvoinnin edistämisen toimia kuntaan (harrastustakuu, nanny-toiminta, etsivä nuorisotyön laajentaminen). Kehittämistoiminnassa saavutettiin myös alueellista ja valtakunnallista tunnustusta.

Toimialan perustoiminnassa uudistettiin yhdistysten avustusjärjestelmä, laadittiin kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja kulttuurikasvatussuunnitelma sekä käynnistettiin laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu. Koko kuntaa koskevinä kehittämistoimina kunnan ulkoista ja sisäistä viestintää parannettiin, henkilöstöjohtamisen ja työhyvinvoinnin käytäntöjä kehitettiin, esteettömyyttä edistettiin ja osallistuttiin hyvinvointialueen valmisteluun. Osallisuutta vahvistettiin toteuttamalla useita avoimia kyselyjä ja kuntalaiskeskusteluja palvelujen kehittämiseksi.

Talouden osalta hyvinvointitoimialan sitova toimintakate ylittyi talousarviosasta 5 880 euroa toteumaprosentin ollessa 100,6. Ulkoinen toimintakate oli kuitenkin 90,3 % eli 72 880 euroa alle talousarvion, joten kokonaisylitys johtui pääasiassa sisäisten menojen yllättävästä kasvusta, joka näkyy ”muut toimintakulut” -kohdassa.

Henkilöstökulujen ylitys 11 407 euroa liittyi hankerahoituksella palkatun nannyn palkkauskuluihin, johon kuitenkin vastaavasti saatiin ulkopuolista rahoitusta. Hyvinvointitoimialan tuottokertymä 280 387 euroa olikin 167,4 % eli 112 893 euroa yli talousarvion. Henkilöstökulujen ylitykseen ei keskustoitimiston ohjeiden mukaan haettu erillistä lisämäärärahaa toimintavuonna 2021, koska toimialan ulkoisten (ja siinä vaiheessa myös sisäisten) menojen toteuma näytti jäävän selvästi alle talousarvion. Tästä syystä ylitykseen haetaan ylityslupaa vasta tilinpäätöksen yhteydessä.

Huomiona sisäisten menojen kasvuun on todettava, että kun kunnassa on viime vuosina kehitetty teknisen toimen sisäisen laskutuksen käytäntöjä, sisäisten kulujen menokehityksen seuranta ja siihen vaikuttaminen toimialoilla ei ole tosiasiallisesti tällä hetkellä mahdollista. Sisäisiä menoja ei ole toimialojen toimesta budjetoitu, niiden menokehitystä ei ole puolivuotistoteumaa pois lukien mahdollista seurata eikä niihin ole mahdollista toimintavuoden aikana vaikuttaa. Tästä syystä saattaisi olla syytä harkita, onko mielekästä edellyttää lautakunnilta sitovuustasoa sisäisten menojen osalta.

KIRJASTO- JA KULTTUURIPALVELUT

Kirjastopalvelujen käyttö kasvoi vuonna 2021: omatoimisia aukiolotunteja, fyysisiä käyntejä ja tapahtumia oli edellisvuoteen verrattuna enemmän. Myös kirja-aineistoja hankittiin aiempaa enemmän. Fyysisten käyntien määrä kasvoi 17 %, tapahtumien määrä kaksinkertaistui, kokonaislainaus lisääntyi 6 % ja hankintojen määrä kasvoi 10 %.

Kirjastopalveluissa tehtiin runsaasti työn kehittämistä, jatkettiin omatoimipalvelua, lisättiin viestintää ja yhteistyötä muiden toimialojen kanssa, monipuolistettiin palvelujen tarjontaa sekä

osallistuttiin aktiivisesti kehittämistoiminnan suunnitteluun mm. demokratiahankkeen, nanny-toiminnan ja harrastamisen Ruskon mallin osalta. Kirjastopalveluissa otettiin käyttöön jalkautuva kotipalvelu, suosittelija-palvelu, toteutettiin demokratiahankkeen myötä useita kuntalaiskeskusteluja, annettiin mediakasvatusta ja tuotettiin sanataidepajoja lapsille ja nuorille.

Pääkirjaston esteettömyyden korjaustyöt ehdittiin aloittaa ennen kuin tieto kirjastokiinteistön toimintakunnosta loppuvuonna tuli. Esteettömyyskorjausten investointiprojektin kulut sisällytettiin osaksi kirjaston sisäisiä vuokria, mikä kasvatti kirjaston kokonaiskuluja. Molempien kirjastojen aukioloaika kesällä turvattiin hyvinvointilautakunnan päätöksellä (29.4.2021 §28) ylimääräisen kirjastoavustajan palkkaamisella, mikä vaikutti kirjaston toiminta- ja henkilöstökuluihin.

Kulttuuritoiminnassa saatiin laadittua kulttuurihyvinvointisuunnitelma ja sen osana kulttuurikasvatussuunnitelman ja niihin liittyvät käytännön kokeilut. Taiteen perusopetuksessa painopistettä siirrettiin yleisen oppimäärän avoimen taidekasvatuksen suuntaan ja tarkennettiin sopimusta tämän linjauksen mukaiseksi. Yhdistysten avustusjärjestelmä uudistettiin kokonaisuudessaan ja otettiin vaiheittain käyttöön. Uutta kumppanuussopimusmallia pilotoitiin.

Ruskon harrastusmallin mukaista toimintaa koordinoitiin kirjasto- ja kulttuuripalveluista. Mallin toteuttamiseen saatiin valtion rahoitusta, ja kaikille peruskoululaisille avoimia maksuttomia harrastuskerhoja oli toiminnassa joka koulussa yhteensä noin 40.

Tavoitteet ja toteutuma

Tavoite	Arviointikriteeri/Mittari	Ta 2021	Toteutuma
Kirjastotoimen resursointi on riittävä.	Toimintakulut € / asukas Aineistomääräraha € / asukas Henkilötyövuodet / asukas	60,10 9,15 0,76	75,31€ (lisäresurssi hyvä 28 § 29.4.2021) 8,14€ / as (kasvoi 0,89€/as) 0,8 / as (kasvoi 0,04 htv)
Kirjastopalveluiden toiminnan painopisteet ovat tarkoituksenmukaisia.	Lainat / asukas Fyysiset käynnit / asukas Monipuoliset lukutaidot, tuntien määrä	14,7 6,05 >10	13,67 (kasvoi 0,75/as eli tavoitetaso lähenee) 5,52 (kasvoi 0,76/as) 13,28 (kasvoi 9,28 h)
Kulttuuria edistetään osana kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia.	Pisteet kulttuurin TEA-viisarissa Kulttuurihyvinvointipalveluiden tarve tunnistetaan ja niitä tarjotaan	50 Kyllä	60 (kasvoi 16 pistettä) Kyllä (tarve ja tarjonta avattu kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa)
Tarjotaan taidekasvatusta ja mahdollisuus suorittaa tutkinto taiteen perusopetuksessa.	Taidekasvatusta järjestetään Taiteen perusopetuksen opiskelijoiden määrä	Kyllä 23	Kyllä (kulttuurikasvatussuunnitelmassa avattu tarjonta) 19
Kannustetaan elinikäiseen oppimiseen järjestämällä vapaan sivistystyön opetusta.	Toteutuneiden opetustuntien määrä Opetukseen osallistuneiden määrä	>600 >400	361 211 (koronarajoitukset vaikuttivat opetuksen järjestämiseen)
Tiivistetään järjestöjen ja yhdistysten kanssa tehtävää yhteistyötä	Kunnan ja yhdistysten toiminta liittyy kunnan hyvinvointityön tavoitteisiin.	Kyllä	Kyllä (uudistettu yhdistysten avustusjärjestelmä tämän

yhteisten hyvinvointitavoitteiden mukaisesti.	Yhdistysohjelma ohjaa yhteistyötä.	Kyllä	suuntaisesti) Kyllä (aloitettu yhdistysohjelman päivittäminen)
---	------------------------------------	-------	---

Kustannukset per asukas

Nettomenot	2017	2018	2019	tp2020	ta 2021	tp 2021
Kirjasto	66,51	64,29	65,98	70,49	70,53	74,74
Kulttuuri, museot	3,22	3,93	4,64	4,82	4,93	4,24

Nettomenot	2017	2018	2019	tp2020	ta 2021	tp2021
per laina	4,84	4,50	4,63	5,48	4,48	5,49
per käynti	7,21	7,51	11,22	14,88	10,90	13,59

LIIKUNTA- JA NUORISOPALVELUT

Nuorisopalveluiden avoin nuorisotalotoiminta oli koronapandemian vuoksi suljettuna osan keväästä ja lisäksi toimintaa ja kävijämääriä jouduttiin rajoittamaan eri vaiheissa vuotta. Osa nuorisotoiminnasta tuotettiin verkkopohjaisena tai pop up -tyyppisesti ulkona.

Perinteinen lasten kesäkerho toteutettiin menestyksellisesti ja kesällä jalkautettiin nuorisotalotoimintaa kunnan eri osiin. Vuoden aikana leirejä, retkiä ja tapahtumia ei saatu koronarajoituksista johtuen täysimääräisesti toteutettua. Syyskaudella pandemiatilanteen helpottuessa joitakin retkiä ja tapahtumia pystyttiin järjestämään. Henkilöstömuutoksista ja sijaisjärjestelyistä johtuen toimintaa kesällä jouduttiin järjestämään osittain ostopalveluina. Verkkopohjaisen nuorisotalotoiminnan käyttöönottoa alettiin valmistella loppuvuodesta.

Nuorisotyöntekijöiden fyysinen läsnäolo kouluilla oli pandemiarajoitusten takia vähäistä. Koulujen oppilashuollon kanssa kuitenkin tehtiin aktiivista yhteistyötä mm. etäopiskelijoiden tukemisessa, 7-luokkalaisten ryhmätyksissä ja päihdekasvatustyössä. Ehkäisevän päihdetyön vahvistamiseksi valmisteltiin kouluille, vanhemmille ja työntekijöille suunnattu koulutuspaketti.

Etsivän nuorisotyön yksilötapaamisia toteutettiin pandemiasta huolimatta normaalisti ja asiakkaita oli palvelussa runsaasti. Loppuvuodesta alettiin suunnitella etsivän nuorisotyön laajentamista vuoden 2022 alusta.

Liikuntapalveluissa pääosin kevään aikana jouduttiin perumaan ohjattuja liikuntaryhmiä. Syksyllä rajoitusten purkautuessa rajoituksia kohdistui kuitenkin yhä aikuisväestön ryhmätoimintoihin. Tilanne näkyi liikuntapalvelujen toiminnallisten tavoitteiden toteumassa ja hankeavustusten käytössä. Hankerahoituksella vahvistettiin erityisesti ikäntyneiden ja erityisryhmien liikkumista. Lisäksi jatkettiin liikuntaneuvonnan toimintamallin jalkauttamista terveyspalveluihin hyvin tuloksin.

Liikuntaolosuhteiden kehittämisessä edettiin suunnitelmallisesti, ja vuoden aikana jatkettiin mm. laajamittaista Paasniiton perhepuiston kehittämistä, parannettiin leikkipuistoja sekä toteutettiin esteetön luontopolku pääasiassa ikäihmisten käyttöön. Kehittämiseen osallistettiin kuntalaisia keskustelutilaisuuksien ja avointen kyselyjen kautta. Leikkipuistojen kunnostusta suunniteltiin käytännössä osallistuvan budjetoinnin periaatteilla. Frisbeegolfraidan ylläpidosta ja kilpailutoiminnasta laadittiin kokeiluluonteinen kumppanuussopimus alan yhdistyksen kanssa.

Tavoitteet ja toteutuma

Tavoite	Arviointikriteeri/ Mittari	Ta 2021	Toteutuma
Mahdollistetaan kuntalaisille ja yhdistyksille hyvät liikuntaolosuhteet ja aktiivinen arki	Olosuhteita kehitetään ja ylläpidetään suunnitelmallisesti, liikuntaseurojen toimintaa tuetaan.	Kyllä. Seurantajärjestelmää pilotoidaan. Kyllä.	Kyllä. Seurantajärjestelmää valmisteltiin osana leikkipuistojen kehittämissuunnitelmaa. Kyllä (osana avustusjärjestelmää).
Tarjotaan liikuntapalveluja vähänliikkuville ja niille, joille ei tarjolla palveluja	Erityisryhmien ja ikääntyneiden liikuntaryhmien määrät. Liikunnanohjausta vähän liikkuville.	6 ryhmää Liikunnanohjauksen kokeilu	6 ohjattua ryhmää viikossa, kesäkaudella 2. Lisäksi erillisiä matalan kynnyksen liikuntaryhmiä. Liikunnanohjausta 12 asiakkaalle, yhteensä 70 tuntia.
Tarjotaan avoimia nuorisopalveluja kaikille – myös sähköisesti	Toimintapäivien ja tapahtumien määrät Palveluja tarjolla verkossa	Avointa toimintaa 4 pv/vko. Leirejä, retkiä ja kesäkerhoa suunnitelman mukaan. Kyllä.	Avointa toimintaa, kun ei rajoituksia, 4 pv/vko. Leirit, retket toteutuivat osittain, kesäkerho suunnitelman mukaan. Kyllä (verkkonuorisotalo käyttöön, nuorisopalvelujen omat sosiaalisen median kanavat)
Nuorisopalvelut tukee koulujen toimintaa ja syrjäytymisuhan alla olevat saavat apua	Nuorisopalveluja tarjolla kouluissa. Etsivän nuorisotyö asiakkaat.	Kyllä. >20	Kyllä, fyysinen paikallaolo rajoitettua, mutta nuorisopalvelut tavoitettavissa käytännössä koulun läheisyydestä. 32

Kustannukset per asukas

Nettomenot	2017	2018	2019	tp2020	ta2021	tp2021
Liikuntatoimi	43,61	48,09	59,41	53,30	52,71	60,54
Nuorisotoimi	31,01	29,44	38,79	31,59	30,16	22,40
Nuorisotoimi per alle 29-vuotias	95,00	91,77	121,99	100,21		72,22

Tuloarvioiden ja määrärahojen toteutuma

<u>Ulkoiset</u>	<u>Tp 2020</u>	<u>Ta2021</u>	<u>Muutos ta</u>	<u>Tp 2021</u>	<u>tot-%</u>
Toimintatuotot	62 631,52	73 600	73 600	167 106,47	227,0 %
Toimintakulut,	-740 402,15	-818 856	-826 256	-846 882,56	102,5 %
josta palvelujen ostot	-125 402,02	-151 155	-151 155	-165 699,03	109,6 %
Toimintakate	-677 770,63	-745 256	-752 656	-679 776,09	90,3 %
<u>Sisäiset</u>					
Toimintatuotot	43 536,77			127,49	
Toimintakulut	-287 471,12	-248 283	-248 283	-327 996,25	132,1 %
Toimintakate	-243 934,35	-248 283	-248 283	-327 868,76	132,1 %
<u>Ulkoiset+Sisäiset</u>					
Toimintatuotot	106 168,29	73 600	73 600	167 233,96	227,2 %
Toimintakulut	-1 027 873,27	-1 067 139	-1 074 539	-1 174 878,81	109,3 %
Toimintakate (=sitova)	-921 704,98	-993 539	-1 000 939	-1 007 644,85	100,7 %
muut laskennalliset erät	-67 027,00	-20 887	-20 887	-48 229,40	230,9 %
poistot	-80 137,42	-79 150	-79 150	-83 977,00	106,1 %